

Η λέξη “Φ”

Γιατί δεν μπορούμε να την λέμε δημόσια;

Η **Κάθριν Στίμσον** είναι πρύτανης της Μεταπτυχιακής Σχολής του Πανεπιστημίου Ράτζερς και πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του περιοδικού «MS». Ετοιμάζει τώρα ένα βιβλίο για την Γερτρούδη Στάιν. Το πρώτο της άρθρο στο περιοδικό ήταν μια ποιητική κριτική το 1972. Με το άρθρο της αυτό προσπαθεί να εξηγήσει γιατί πολλές από μας δεν τολμούμε να προφέρουμε καθαρά τη λέξη «φεμινισμός» και προτείνει, για να την απομυθοποιήσουμε να την αντικαταστήσουμε με το γράμμα “Φ”.

Ο Φεμινισμός μπήκε στην αγγλική γλώσσα το 1895, οι ακτίνες X το 1986. Ο Φεμινισμός επρόκειτο να φωτογραφίσει τη συμπεριφορά μας τόσο διαπεραστικά όπως οι ακτίνες X τα κόκκαλά μας. Κι όμως, έναν αιώνα σχεδόν αργότερα, οι άνθρωποι λένε τη λέξη ακτινοσκόπηση χωρίς να κομπιάζουν, αλλά ο φεμινισμός είναι μια λέξη που περνάει από... ακτίνες X.

Καταλαβαίνω να υπάρχει κάποια δυσπιστία στο φεμινισμό. Αρχίσουμε με κάπως ακραίους ισχυρισμούς, λέγοντας λόγου χάρη ότι όλες οι γυναίκες είναι το ίδιο, παρά τις διαφορές τάξης, φυλής ή ηλικίας.

Ωστόσο, τα περισσότερα απ' αυτά που λέγονται εναντίον του φεμινισμού είναι παράλογα και γεμάτα κακία. Σε μερικούς μάλιστα παίρνει ο φεμινισμός διαστάσεις φοβίας. Εκεί όπου ένας λογικός άνθρωπος βλέπει τοίχους, ο άνθρωπος που πάσχει από κλειστοφοβία βλέπει τοίχους να γκρεμίζονται. Εκεί όπου ο λογικός άνθρωπος βλέπει αλλαγή, εκείνος που πάσχει από τη φοβία του φεμινισμού, είτε είναι γυναίκα είτε άνδρας, βλέπει ότι ο κόσμος θα καταρρεύσει αν η γυναίκα αλλάξει.

Ο φόβος του φεμινισμού υπάρχει, είτε ο φεμινισμός είναι αδύναμος είτε ισχυρός. Και σε πολλά πράγματα ο φεμινισμός είναι και τα δυο μαζί. Εξακολουθούμε να μην έχουμε επιρροή σε ορισμένους τομείς: δεν έχουμε ένα δικό μας βήμα, ένα στούντιο τηλεόρασης, ένα εκπρόσωπο στην αίθουσα τύπου του Λευκού Οίκου. Αλλά ο φεμινισμός προσφέρει τρία ισχυρά δώρα: ένα ηθικό όραμα για τις γυναίκες σε όλη την πολυμορφία τους, ένα όραμα κοινωνικής δικαιοσύνης. Πολιτικές και πολιτιστικές οργανώσεις (όπως τα καταφύγια για τις

κακοποιημένες γυναίκες) που μεταφράζουν το όραμα σε δράση. Και ψυχολογικές διαδικασίες που καθιστούν άνδρες και γυναίκες ικανούς να διαμορφώσουν ξανά τον εαυτό τους και να γνωρίσουν νέες εμπειρίες.

Αναπόφευκτα, καθώς ο φεμινισμός μεγάλωσε και έγινε περισσότερο πολύμορφος (μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν «φεμινισμοί»), οι μορφές αντίστασης σ' αυτόν αλλοιώθηκαν επίσης. Τώρα ακούω τουλάχιστον έξη φωνές που πνίγονται προφέροντας τη φράση: «Είμαι φεμινίστρια».

Τύπος Α Νεοσυντηρητισμός

Ο Τύπος Α αποδίδει στο φεμινισμό την παραβίαση των νόμων του Θεού, του ανθρώπου και της φύσης. Ο συντηρητικός άνδρας, που φοβάται μήπως χάσει τη φθηνή γυναικεία εργασία, είναι γνωστό παράδειγμα. Η συντηρητική γυναίκα δεν είναι τόσο κατανοητή. Ίσως να έχει μεταφράσει το φόβο της για οικονομική ανασφάλεια, και τη θερμή αφοσίωσή της στην οικογένεια σαν πηγή ασφάλειας, σε φόβο για το φεμινισμό. Ή απλά μπορεί να παραβλέπει το θηλυκό ρόλο της όταν αυτό βολεύει τους σκοπούς της.

Τύπος Β Ο αποδιοπομπαίος τράγος

Κάθε κοινωνία δημιουργεί σύνορα. Κάθε κοινωνία δημιουργεί επίσης αποδιοπομπαίους τράγους, τους σπρώχνει πέρα από τα σύνορα, και έπειτα τους τιμωρεί επειδή βρίσκονται εκεί. Οι γυναίκες μπορούν εύκολα να μεταβληθούν σε υποψήφιους αποδιοπομπαίους τράγους. Γύρω από το

1486, δυο ιεροεξεταστές που ονομάζονταν Χάινριχ και Τζέιμς, αποκάλεσαν κάποιες γυναίκες μάγισσες. Οι μάγισσες προκαλούσαν θύελλες αντί να κάνουν παιδιά, σκότωναν τα παιδιά που είχαν, προκαλούσαν στειρώση στους ανθρώπους και στα ζώα, και πετούσαν στους αιθέρες για να συνουσιαστούν με διαβόλους. Και σήμερα ακόμη υπάρχουν απόηχοι των Χάινριχ και Τζέιμς — μόνο που τώρα λένε ότι οι φεμινίστριες, αντί να κάνουν μάγια, κοιμούνται μεταξύ τους.

Τύπος Γ «Δεν είμαι φεμινίστρια, είμαι σκληρή ατομικίστρια».

Οι Αμερικανοί από ανέκαθεν, και με μεγάλη δόση αυταπάτης, συνηθίζουν να σκέπτονται τον εαυτό τους ως άτομα, και όχι ως ιδεολόγους. Κατά περίεργο τρόπο ο φεμινισμός, που είναι ιδεολογία, προτρέπει κάθε γυναίκα να σκέπτεται τον εαυτό της ως άτομο αλλά μαζί και ως πολίτη μια κοινότητας. Γυναίκες που με τις πράξεις τους θα μπορούσαν ν' αποκαλέσουν τον εαυτό τους φεμινίστη, προτιμούν ν' αποκαλούνται ατομικίστριες.

Τύπος Δ «Θέλω τη μαμά»

Οι περισσότερες από μας θέλουν να είναι κάτι το ξεχωριστό, να δέχονται φροντίδες και χάδια — όσο κι αν προσπαθούμε άγρια να διώξουμε αυτές τις επιθυμίες. Συμβολικά, η «καλή μητέρα» προσφέρει όλες τις ευλογημένες υπηρεσίες. Οι φεμινίστριες συμφωνούμε ότι: ο πατέρας μπορεί να παίξει το ρόλο της μητέρας, ότι άντρες και γυναίκες χρειάζονται νέα συστή-

ματα για τη φροντίδα του παιδιού, και ότι οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να αρνούνται να κάνουν παιδιά. Πολλοί άνθρωποι παρεξηγούν αυτές τις θέσεις και νομίζουν ότι ο φεμινισμός είναι ο δήμιος της «Καλής Μητέρας».

Τύπος Ε

Η άβουλη κληρονόμος

Το 1937, η πρώτη γυναίκα που πήρε μεταπτυχιακό δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο της Κολούμπια, η Μάτζορι Χοπ Νίκολσον, αποφάσισε ότι οι επαγγελματίες γυναίκες της γενιάς της κατείχαν μια μοναδική θέση. Γεννημένες την τελευταία δεκαετία του 19ου αιώνα, ήταν αρκετά μεγάλες για να «διαφύγουν από τη συνειδητοποίηση και τη μαχητικότητα» των πρωτοπόρων φεμινιστριών και αρκετά νέες ακόμη για να μην έχουν γνωρίσει τους περιορισμούς που επέβαλε η κοινωνία στις γυναίκες μετά το τέλος του αγώνα για την ψήφο. Μερικές μεταφεμινίστριες της δεκαετίας του 1980 είναι κάτι παρόμοιο. Γεννημένες στα χρόνια που μεσολάβησαν ανάμεσα στο «Δεύτερο φύλο (1935) και την «Πολιτική του φύλου» (1970). Ζούνε τώρα από μια ι-

στορική παρακαταθήκη. Όπως μερικά παιδιά που κληρονόμησαν χρήματα, σπαταλούν απερισκεπτα το εισόδημα και αρνούνται να προσθέσουν στο κεφάλαιο.

Τύπος Ζ

Η μουσική φεμινίστρια

Ο φεμινισμός, όπως κι άλλα κινήματα για κοινωνική δικαιοσύνη, είναι απαιτητικός. Είναι πολύ δύσκολο να δημιουργήσεις νέα πρότυπα. Ακόμη και οι φεμινίστριες φοβούνται το φεμινισμό. Υποτιμήσαμε το πόσο δύσκολο θα ήταν να εξαφανίσουμε τα ψυχολογικά κατάλοιπα της γυναικείας φιλοσοφίας. Πολλές από μας εξακολουθούν να έχουν μια εσωτερική διαμάχη για το τι σημαίνει φύλο και αλλαγή. Λέμε: «Είμαι φεμινίστρια», αλλά συχνά ψιθυρίζουμε με θυμό και ενοχή: «Μακάρι να μην έπρεπε να είμαι»...

Αν οι ζωές των γυναικών εξακολουθήσουν να αλλάζουν, όπως αλλάζουν, πολλοί θα είναι εκείνοι που θα μπορούν να προφέρουν τη λέξη «φεμινίστρια» το ίδιο απλά όπως λένε σήμερα τη λέξη «παιδί», «σύζυγος», «γεύμα». Η φεμινιστική ανάλυση της αδικίας — της βίας στην οικογένεια, ή

των γυναικείων εισοδημάτων — είναι επιτακτική ανάγκη για να την αγνοήσει κανείς. Οι φεμινιστικές θεραπείες — όπως τα βοηθήματα για την φροντίδα των παιδιών — είναι πολύ ελκυστικές για να τις αγνοήσουν. Τελικά, εκείνοι που έχουν τη φοβία του φεμινισμού θ' αποδυναμωθούν.

Μέχρι τότε, εκείνες από μας που αποκαλούμεθα φεμινίστριες πρέπει να αναθεωρήσουμε τις στρατηγικές μας. Και πρώτ' απ' όλα προτείνω ν' αποκαλούμε τον φεμινισμό «λέξη Φ». Ίσως αυτό να διώξει λίγη από την εχθρότητα που έχει προκαλέσει. Και θα μας βοηθήσει να θυμόμαστε πόσο καιρό μας πήρε για να μάθουμε να λέμε τη λέξη «φεμινίστρια» χωρίς να τραυλιζουμε. Έπειτα, χρειαζόμαστε περισσότερη τόλμη, περισσότερο χιούμορ να γνωρίζουμε ότι το να κάνουμε σάτυρα του εαυτού μας δεν σημαίνει ότι τον περιφρονούμε. Τελικά, πρέπει ν' αντιληφθούμε ότι η φράση «Είμαι φεμινίστρια», μεταφράζεται σε πολλές κοινωνικές γλώσσες, που η κάθε μια της έχει τους δικούς της ρυθμούς, ιδιωτισμούς και αποχρώσεις. Όσο πιο πολύ την λέμε, τόσο πιο λογική θα γίνεται.